

MAANDBERIGTEN
VOORGELEZEN
IN DE
MAANDELIJSCH E BEDESTONDEN
VAN HET
NEDERLANDSCHE
ZENDELINGGENOOTSCHAP,

*betrekkelijk de Uitbreiding van het CHRISTENDOM,
bijzonder onder de HEIDENEN;*

VOOR HET JAAR

1831.

Te ROTTERDAM,

BIJ N. CORNEL,

Drukker van het gemelde Genootschap.

Gedrukt voor rekening van het Genootschap.

MAANDBERIGT
VAN HET NEDERLANDSCHE
ZENDELING-GENOOTSCHAP,
betrekkelyk de uitbreiding van het Christendom,
byzonder onder de HEIDENEN.

—*—
1831.

N° 3.

Uittreksel uit de Dagverhalen
van de zendelingen W. Luyke,
J. E. Höfker, G. Heijmering en
J. J. Bär, gehouden op MOA,
LETTY en MAKISSER, in het
jaar 1829. ()*

« **W**ij hielden, dus schrijft broeder *Luyke*, op den eersten dag des jaars morgengodsdienst, en broeder *Höfker* sprak toen, naar aanleiding der woorden uit den 90sten psalm: „*Leer ons alzoo onze dagen tellen enz.*” Zij waren mij bij de intrede eens nieuwen jaars bijzonder gewigtig, want wie weet, hoe kort ons leven

C nog

(*) Men gelieve natezien het kaartje, medegegeeld in No-
5 des verledenen jaars.

nog maar zijn zal! Moge de tijd, die mij overig is, meer Gode zijn toegewijd! Hoeveel is er in het afgeloopen jaar verzuimd, bij al den lust, om eenigzins aan het doel mijner roeping te beantwoorden! Wie zal alle de afdwalingen verstaan?

„Broeder *Luijke* begon in Januarij eene openbare bijbellezing in de kerk, des Zondag en Woensdag namiddags, welke tot ons genoeg redelijk wel bezocht werd, en wij vervolgden alzoo wat wij reeds aan ons huis hadden aangevangen. Wij bezochten in dien tijd ook voor de eerste maal de negerij WERWAROH, alwaar men ons zeer heusch ontving, zoodat wij hope voeden, dat aldaar wel wat goeds zal te stichten zijn, naardien daar zeer geschikte oudsten des volks zijn.”

„In Februarij bezochten wij twee andere meer verwijderde negerijen, met oogmerk, om met het volk aldaar te spreken en te zien, of het doenlijk ware er eene school opterigten. De eerste, alwaar wij kwamen, heet TURWEWE. Wij spraken aldaar van geene school, dewijl deze negerij onder de in onze nabijheid liggende plaatsen behoort. Van daar vertrokken wij naar de andere negerij, ELITAN of KAJUYATU genaamd. De weg daarheen ging over een hoog gebergte, van waar men het geheele eiland kon overzien, en het gezigt, dat deze wandeling ons opleverde, was uitnemend schoon. Een der hoofden wachtte ons op en verwelkomde ons. Des anderen daags verzochten wij alle de hoofden der
ne-

negerij zich met ons te verzamelen, alzoó wij hun iets te zeggen hadden. Na veel schreeuwens en zoekens kwamen zij dan ook bijeen, en wij maakten onzen wensch en ons voornemen bekend ten aanzien der oprigting eener school, welke daar zeer noodig is, dewijl die, welke bij de kerk is, te veraf ligt voor de kinderen. Wij deden hun hiervan het noodige en nuttige op eene gemoedelijke wijze opmerken. Ons voorstel echter vond geen ingang. Men had zeer vele bezwaren. Men houte onder het oog, dat alle *Orang-kaja's* van het geheele eiland hier bijeen waren. De *Orang-kaja* van de negerij ROKSELY zeide: «ja maar als hier eene school gebouwd moet worden, dan zal het volk niet willen werken aan het fort, de kerk en het school.” De *Orang-kaja* van de negerij KILIS merkte aan: «ja maar als dat geschieden moet, dan zal het volk hier een huis, fort, kerk enz. willen bouwen en zich dan van ons afscheuren.” De *Orang-kaja's* van ELITAN en TURWEWE zeiden: «als dat gebeuren moet, hoeveel kosten en moeite zal dat niet baren, enz.” Alle deze bezwaren werden door ons zeer gemakkelijk uit den weg geruimd, doch daarop volgde een algemeen bezwaar, dat, wanneer het voorgestelde plaats had, het dan hier gaan zoude gelijk op LETTY, waar twee kerkhuizen en scholen zijn; er zoude hierdoor twist en verdeeldheid ontstaan. Ook deze bedenking losten wij op, doch ons voorstel vond evenwel geen den

minsten ingang. Omtrent hunne bezwaren is op-
temerken, dat deze meestendeels ontstaan uit de
vrees, dat zij hunnen invloed bij het volk zullen
verliezen, als hunne kinderen onderwezen worden.
De slotsom van onze bijeenkomst was, dat de nege-
rijen elk nog 4 kinderen ter schole zenden zouden,
en geene nieuwe school zou worden opgerigt."

„Op een der dagen in Maart, bij gelegenheid dat
ik weggebleven kinderen opzocht, kwam ik in een
huis, alwaar een slavenjongen in den stok zat, de-
wijl hij weggelopen was. Waarlijk men moest met
medelijden vervuld worden als men hem aanzag.
Ik sprak met zijnen eigenaar over hem, en gaf hem
te verstaan, hoe ongelukkig die mensch toch ware,
daar hij, aan zijne ouders ontroofd en hier ver-
kocht, verstoken was van alle middelen om on-
derrigt te ontvangen en voor de eeuwigheid geluk-
kig te worden. Zijn eigenaar stemde mij dit niet
alleen toe, maar beloofde ook hem ter schoolte zullen
zenden, zoodra de tijd zijner straffe zoude verstre-
ken zijn, zonder dat ik hemeenigermate daartoe had
aangemaand. Ik verblijdde mij hierover en verliet
hem met het voornemen, om hem zijne belofte te
herinneren. Van daar kwam ik bij eenen man,
die mij zeer gul zeide, nadat ik met hem
over een en ander gesproken had, twee gelooven
te hebben. Ik antwoordde: Wel zoo! en welke
zijn die dan? Hij zeide: een van de kompagnie en
een van mijne voorouderen. Met het eerste be-
doel-

doelde hij, de christelijken Godsdienst, en het andere was een mengelmoes, waarvan ik de woorden wel verstond, maar waaruit ik geen samenhang vinden konde. Ik poogde hen, volgens Gods woord te overtuigen, dat er maar één geloof is, waardoor wij kunnen zalig worden. Bij een der meesters of voorgangers in de heidensche Godsdienst in huis gaande, vroeg ik hem, waarom er toch zoo vele Heidenen van ELITAN tot hem gekomen waren? — Zij hadden, antwoordde hij, komen vragen aan *Oblewah*, waarom het sedert eenige dagen zoo sterk gewaaid had, zoodat er zelfs huizen waren ingestort. Daarop vroeg ik hem, wat *Oblewah* geantwoord had. Dit wist hij niet, maar wel de oorzaak, namelijk omdat *Oblewah* niet bij hem in de hoofdnegerij was, maar naar elders vertrokken. Wie is dan toch die *Oblewah*? hernam ik. — Wel, zeide hij, onze Leeraar, die van den Hemel afkomstig is. Ik: wel zoo! sedert wanneer? Hij: Ja, dat weet ik zoo juist niet, maar zijne moeder *Ubagagu* is op het eiland SURVANG uit de aarde geboren als een klein meisje, en toen door God in den Hemel opgenomen, aldaar opgevoed en daarna weder op dat eiland nedergedaald, alwaar zij zeven zonen heeft gebaar. Door deze zonen nu is het eiland SURVANG en zijn de andere omliggende eilanden bevolkt. Ik vroeg hem, van waar dan de Hollanders en zoo vele andere volken hun-

nen oorsprong hadden, daar toch alle menschen elkander in wezen en hoedanigheden gelijk zijn? Op deze vraag wist hij niet te antwoorden. Ik toonde hem nu de dwaasheid van de afgoderij. Hij wilde zich daarvan regtvaardigen; doch ik zeide te weten, dat zijn zolder nog vele afgoden bevatte en dat mij dit genoegzaam bewees, dat zijn hart nog vol van afgoderij was, daar, indien zijn hart hieromtrent zuiver was, hij dan ook wel zijnen zolder zoude schoon maken. Ik vertrok daarop naar eene andere negerij op uitnoodiging van 'eene oude vrouw, welke ik eenige geneeskundige hulp toebragt, en met welke ik sprak van den grooten geneesmeester der zielen."

„Na het sterven van Broeder en Zuster *Wienskötter* besloten zijnde, dat een der broederen van MOA op LETTIJ zoude verblijven, tot dat de andere broederen van TIMOR en KISSER zouden komen, viel aan Broeder *Höfker* het eerst te beurt aldaar te blijven, terwijl ik hem 14 dagen later zoude aflossen. Den 51^{en} Maart haalde ons het volk van MOA af, ik vertrok met hen, en kwam twee dagen daarna behouden aan. Gedankt zij de Heer, die mij en mijne reisgenooten kennelijk bewaard heeft, daar de praam, die ons zoude overbrengen, strandde, en wij gevaar liepen tusschen de rotsen verbrijzeld te worden. Evenwel geloof ik, dat dit ongeluk den grond heeft gelegd voor mijne kort daarop gevolgde ziekte."

Den

„Den 16^{den} April, toen broeder *Höfker* zich weder met mij op MOA bevond, hadden wij het genoeg een plaats afteperken voor de oprigting van een Schoolhuis, ter vervanging van het oude, dat voor eenige jaren was ingestort.”

„Den volgenden dag kwam er eene Korrekorre uit het westen van LETTIJ, met een brief van Broeder *Heijmering*, zijnen zorgelijken toestand vermeldende en ons verzoekende om dadelijk medetekomen. Dit schip bragt ons ook van wege Ds. *Kam* eenige eetwaren, die ons goed te pas kwamen, daar onze voorraad bijna verteerd was.”

„Den 18^{den} ging ik naar het huis en den werkkring van Broeder *Heijmering*. In de school komende zag ik geen meester, maar een der grootste schoolieren hield school, en maakte te gelijker tijd olie. Naar den meester vragende vernam ik, dat hij ziek was. Ik hield gedurende mijn verblijf op LETTY met genoeg school en openbare godsdienst. Van de bejaarde gedoopten echter kwamen tot de godsdienst slechts weinigen op.”

„De 24ste was mij een dag van groote blijdschap, daar ik alstoen de lang verlangde, doch niet meer verwacht wordende Broederen *le Bruijn*, *Bär*, *Dommers* en *ter Linden* mogt ontmoeten, en wij gedurende eene week bijeenbleven, om te raadplegen over de belangen des Genootschaps in deze streken, en elkander te versterken in het werk des Heeren. Ten gevolge dezer bijeenkomst werd ik

door het lot voor LETTY bestemd, en van MOA daarhenen verplaatst."

„Van de maand Mei aan tot in September kan ik niet veel anders melden dan hetgeen tot ziekte en zwakte betrekking heeft. Wij hebben gedurende dat tijdsverloop in eenen treurigen toestand verkeerd, zoowel de Broederen op KISSER, als op MOA en LETTIE. Broeder *Heijmering* werd van dag tot dag gevaarlijker, wij vreesden voor zijn leven, en hij zelf zeide eenmaal den naderenden dag niet te zullen beleven. Broeder *Höfker* en ik, die hem oppasten, hadden daardoor dag noch nacht rust, en voelden onze krachten afnemen, zoodat Broeder *Höfker* den 9^{den} Mei op nieuw door de koorts werd aangetast, gelijk ook ik den 12^{den} daaraan volgende. Daar lagen wij nu allen, zonder doctor, geneesmiddelen, verschooning en goede oppassing. Onze goederen waren allen te MOA en die van Broeder *Heijmering* te SAVAIJ. De jongens, die ons oppasten, waren zorgeloos; thee, kostlij en onrijpe gekookte vruchten waren onze verkwikkingen. In dezen toestand lagen wij, niet wetende wat er van ons zoude worden. Daar Broeder *Höfker* en ik hier aan alles gebrek hadden, verlangden wij biddende, dat wij naar MOA konden komen, doch het weder was ons tegen. Na eenige dagen werd ik wat beter, de begeerte bleef om naar MOA te vertrekken. Den 25sten Mei had dit plaats, toen eene korrekke kwam, om ons

af-

aftehalen. O! hoe verblijd waren wij! Broeder Höfker en ik gevoelden ons redelijk wel, wij ondernamen ten minste de reis, in de hoop op de hulp des Heeren, die wij ook grootelijks onder-vonden. Wij kwamen na veel sukkelens te Moa aan, met een dankbaar en verblijd gemoed. Daar zaten wij nu, om den wil des Heeren met ons af-tewachten, het zij naar het graf, het zij tot her-stelling. Het behaagde den Heer ons na vier maanden ziekte en ongesteldheid aanvankelijk te herstellen, zoodat ik in Augustus zeggen liet, dat men mij naar LETTIJ, de plaats mijner nieuwe be-stemming, zoude komen afhalen. Dit geschiedde echter niet voor den 23sten September. De voorname reden, dat men mij niet vroeger afhaalde, was een feest onderde Lettiënezen, *het feest der houten pop-pen* genaamd, welke poppen de voorouderen des volks vertegenwoordigen, en van welk feest zij veel werk ma-ken. Dit duurt verscheiden dagen. De feesthou-ders waren echter niet alleen de Heidenen, maar ook de gedoopten, ook zij, die een jaar te voren plegtig beloofd hadden zich daarmede niet meer te zullen afgeven. Het is te beklagen, dat deze be-lofte meer uit drang dan uit overtuiging schijnt af-gelegd te zijn. En waarlijk er is een verstand ver-licht door den H. Geest noodig, om voorvaderlijke godsdienstgewoonten, welke van kindsbeen geleerd en ingezogen zijn, voor altijd vaarwel te zeggen. De oudste der gemeente is de eenige, waarvan men

misschien met grond zoude kunnen zeggen, dat hij min of meer van deze dwaasheden overtuigd is; hij heeft ten minste uit dien hoofde, gelijk hij zeide, geweigerd deelenemen aan het feest. Overigens is het in onzen omtrek overal nacht, ja stikdonkere nacht! Doch de Heer, het leven en licht der menschen, kan en zal alles wel maken; wanneer? dat is ons onbekend; dit weten wij: zij die gelooven haasten niet!”

Broeder *Höfker* schrijft: „Hoewel ik van alle hulpmiddelen verstoken was gedurende mijne ziekte, be- moedigde mij de gedachte, dat de Heer, in wiens dienst ik sta, dit wist. Moge de weg van beproeving, langs welken Hij mij leidt, strekken tot mijne volmaking en bekwaming in mijn heerlijk werk, wanneer ik nog eenigen tijd in dit land der vreemdelingschap zal moeten vertoeven! Ik bevond mij dezen dag zoo wel, dat ik de godsdienstoefening, die Broeder *Luijke* vóór zijn nabijzijnd vertrek hield, kon bijwonen. Ik gevoelde mij ook ten duurste aan mijnen Heer verplicht. Hoewel mijne ziekte maanden geduurd heeft, zoo was het toch geen zwaar lijden, dat mij trof, maar meer eene liefderijke vaderhand, die mij bezocht, om mij te onderwijzen en meer en meer optekweeken tot mijn heerlijk werk. Mogen mijne overige dagen Hem nu ook geheel zijn toegewijd!”

Broeder *Heijmering*, die aanhoudend ziek is geweest, heeft desnietteenstaande, terwijl Broeder

Luij-

Luijke op MOA was, de dienst op LETTIJ waargenomen en met veel gezetheid verrigt. Hooren wij hem zelve:

„Ook ik ben van den 19^{den} April 1828 tot in Julij 1829 ziek geweest en heb de smarten der heete koorts, aan welke mijne beide medearbeiders op dit eiland gestorven zijn, ondervonden. Tot tweemaal toe bragt mij deze koorts op den rand des grafs, en toen ik begon te herstellen, stortte ik van tijd tot tijd weder in, want mijne krachten waren ten eenemaal uitgeput. Met de hulp des Heeren poogde ik een aanvang te maken, om het verval, dat gedurende mijne krankheid ontstaan was, te herstellen, en hoewel nog zeer zwak trad ik voor het eerst weder voor de gemeente op, den 29sten Julij 1829. Ik sprak naar aanleiding van Ps. 116: 7, en scheen als vernieuwd in kracht bij den roem van Gods liefde en ontferming aan mij armen be-
wezen. Ook ving ik het schoolonderwijs weder aan. Ik kan mij geen tijdstip in mijn leven herinneren, in hetwelk ik zoo vele zaligheden smaakte in de dienst van God als gedurende mijne krankheid tot op heden toe. Ik was dikwerf tot opspringens toe verheugd door een inwendig genoegen, voortvloeiende uit het geloof aan Gods trouw in Christus, en het stille gebed, dat ik in den nood tot den Heer opzond; want zijne alles vergoedende genade was mijn zalig deel dag aan dag.”

„De tijd dan gekomen zijnde, dus vervolgt *Broeder*

Luijke, voor mijn vertrek bestemd, namen Broeder *Höfker* en ik afscheid van elkander, hetwelk wij gaarne deden om de zaak des Heeren; doch buiten dat hadden wij wel bijeen willen blijven. Wij scheidden dan met dankbaar gevoel jegens onzen dierbaren Heiland en Geneesmeester, die ons tot zoo veel hulp en troost was in den tijd onzer ziekte, en ik kwam des namiddags te SAVAY op LETTY aan."

„Aan strand was het zeer stil; niemand liet zich zien, buiten eenige kinderen, die daar speelden. Ik ging schoorvoetende in het huis, dat nog open was, en onvoorzien van deuren. Ik zorgde ten eerste voor eene zit- en ligplaats, en hiermede verstreek de dag, waarop nog een moeilijke nacht volgde, door mijne ongesteldheid. Hier te lande is men meestal met gezwellen en open beenen gekweld, denkelijk onstaande door de ongezone luchtstreek, die hier heerscht. Ook ik leed daaraan."

„Alzoo vatte ik dan mijnen arbeid op, onder opzien tot den Heiland om zijne hulp en bekwaaeming, om eenigzins mijner roeping waardig werkzaam te zijn. In de school vondik een vijftigtal kinderen van de drie-en-zeventig, die mij waren opgegeven, zijnde er tien naar elders vertrokken, en de overigen door ziekte belet. Er zijn alhier honderd twee bejaarde gedoopten."

„Den 14^{den} October ging ik naar de negerij Batu-

me-

mejawoh, om aan gedoopten en ongedoopten het evangelie in hunne huizen bekend te maken. Het kwam mij voor, dat de meeste gedoopten hunne huizen verlaten hadden. Na een weinig gerust te hebben, wegens den moeilijken weg en mijne zwakte, ging ik van huis tot huis, om, waar ik maar menschen vond, van den weg der zaligheid te spreken. Hier vond ik een zieken, daar een kreupele, elders ouden van dagen, en had dus gelegenheid genoeg, om de blijde boodschap des vredes bekend te maken, en ieder naar zijnen toestand en behoefte toetespreken."

„Den 18^{den} November waren er onder de bijbel-
lezing *vyf* personen van het eiland LUWANG in de kerk, welke ik daarna verzocht bij mij aan huis te komen. Ik onderzocht bij twee oude lieden naar den meester en de scholieren, en vernam, dat de eerste getrouw zijn post waarnam en de laatsten nagenoeg een honderdtal bedroegen. Dit eiland, als ook LAKOR, is den broederen van MOA en LETTY aanbevolen, om die beide van tijd tot tijd te bezoeken, waartoe ik echter nog geene gelegenheid gehad heb."

„Den 5^{den} December kwam een heidensche *Orang-tuwa* bij mij, mij eenige klappers ten geschenke brengende. Bij die gelegenheid vermaande ik hem wederom, om toch zijn best te doen onder zijne heidensche broeders, dat zij eenigen hunner kinderen ter school zouden geven; doch het antwoord

was: van waar de kleederen te bekomen? Ten dien opzichte blijft voor ons een groot bezwaar onder zulk een diep armoedig volk, ofschoon men hier een kind voor *drie* gulden zoude kunnen kleeden. Aangenaam zoude het ons zijn, indien hierin van wege ons Genootschap konde voorzien worden. Die goede oude Heiden schijnt eenige achting te hebben voor de Christelijke godsdienst. Toen hij van mij afging, klopte de grijze man mij op den schouder, zeggende mij niet te zullen vergeten. Och! dat de Geest des Heeren in hem ware gedaald, en hij nog als een *Simeon* de zaligheid Gods mogt zien!"

„Den 18^{den} December ging ik de negerijen LETE-WERWAROH en SERANG bezoeken. In de eerste ontmoette ik weinig menschen, slechts een paar vrouwen, die beide sedert jaren lang akelige beenen hadden gehad. Ik sprak daar eenige woorden omtrent den ellendigen toestand des menschedoms in dit leven, en van den nog ellendiger staat na dit leven, indien men onbekeerlijk bleef voortgaan in verwijdering van den waren God. Naar de negerij SERANG gekomen zijnde, vond ik een huis, waar eenige heidenen te zamen waren, en had gelegenheid, om over het Evangelie met hen te spreken. Een oude *Penetuwah* was mijn tolk uit het Maleisch in hunne taal. Die man scheen zeer vurig en opregt, en het was mij genoegelijk te zien, hoe ouden en jongen

cer-

eerbiedig zaten te luisteren, en hunne blijdschap te kennen gaven, toen ik hun zeide, dat ik zoowel voor hen als voor de gedoopten gekomen was, want dat wij allen kinderen van éénen God in den Hemel zijn, die zijne schepselen liefheeft, en hen wil gelukkig maken door de kennis Zijnes woords, en het geloof in den Heer Jezus Christus. Zij moesten daarom niet vreezen, als ik in hunne negerij en huizen kwam, enz.”

„Op het einde der maand reed ik naar de negerij LEITUTU, waar mijne komst onverwacht was, en ik dus slechts weinig volks en eenige oudsten vond. Het oogmerk was voornamelijk, om eenen heidenschen jongeling, die door den *Orang-kaja* van mijne school was teruggehouden, wederom te krijgen, en ik had niet alleen het genoegens dit te verwerven, maar ook de toezegging te ontvangen van mij nog twee andere heidensche kinderen te zullen zenden. Deze belofte deed mij met blijdschap weder huiswaarts keeren.”

Op het einde van 1829 beproefde broeder *Höfker* op MOA wederom, om zijne school aldaar te vermeerderen, en nog een of twee scholen opterigten, daar hij van het opkomende geslacht de meeste verwachting heeft. Hij sprak hierover met aandrang tot de negerijhoofden; en ofschoon hij nog niet tot zijn oogmerk geraakt is, was echter zijne poging niet geheel en al vergeefs. « Zeker man » — schrijft hij — « bragt mij twee zijner slavenkinderen,

zonder dat ik hem opzettelijk daartoe had aange-
maand. Van dezen man laat zich veel goeds ver-
wachten; hij heeft de Afgoderij, waaraan de meeste
Christenen hier nog verslaafd zijn, openlijk vaar-
wel gezegd, en onderscheidt zich gunstig in zijn
verder gedrag van anderen. Ofschoon men bij hem
nog wel geene ware verandering des harten be-
speuren kan, zoo is hij echter van de dwaasheid
der afgoderij verstandelijk overtuigd. Het is intus-
schen reeds veel om openlijk afstand te doen van
dingen, waaraan velen verslaafd zijn, en zich
deswegens den haat van deze te getroosten."

„Weinig tijd daarna, toen ik, vervolgt deze
Broeder, de negerij ROKSILIJ bezocht, om alzoo
gelegenheid te vinden een woord van onderwijs
te spreken, kwam ik onder anderen in een huis,
waar het hoofd der Afgoderij woont. Dit is eene
vrouw van omtrent 20 jaren, voor welke geheel
MOA eerbied heeft. Toen ik met hare moeder
over de Christelijke godsdienst sprak, luisterde
zij met veel aandacht, en naderhand hoorde ik,
dat zij onze godsdienst zeer genegen was, doch
door de vrees voor eenen gewissen dood van den
kant [der Moanezen van overgang weerhouden
werd. Mogt het den Heer behagen dit jeugdige
mensch door Zijnen Geest van de waarheid te over-
tuigen, opdat zij voor Zijn Rijk gewonnen, en het
rijk der duisternis langs dezen weg meer en meer
afbreuk gedaan worde!"

Mijne

„Mijne pogingen voor de school schijnen eenige vrucht te beloven. Onlangs (21 Dec.) kwamen uit drie negerijen eenige ouders met hunne kinderen, om hunne namen voor de school optegeven. Er schijnt thans ook eenig leven onder de inwoners te ontstaan, daar op denzelfden dag ook nog drie heidenen kwamen, met begeerte om Christenen te worden. Dat ik hun geluk bedoele, daarvan is Christen en Heiden op dit eiland overreed; maar zij zijn zoo verzinneelijkt, dat zij geheel onvatbaar schijnen voor geestelijke dingen.”

„Ik ben dan eindelijk weder een jaar doorgewor- steld, inderdaad een jaar met deszelfs blijdschap en verdriet. Doch de God mijnes levens en men- nigvuldige goedertierenheid heeft mij daar door- geholpen, want waar geen mensch hielp, hielp Hij, en waar alles scheen te vlugten voor dood en ziekte, was Hij nabij. Voorwaar! hij is geluk- kig, die den God Jakobs tot zijne hulpe heeft, wiens verwachting op den Heer zijnen God is.”

Het Dagverhaal van Broeder *Bär*, op het eiland MAKISSER, deed ons zijnen onvermoeiden arbeid en den geregelden voortgang zijner werk- zaamheden opmerken, voorzoover hij daarin niet door ongesteldheid des ligchaams belet werd; want ook hij moest gedurende het jaar 1829 gedurig met hevige ziekte worstelen. Met genoeg merkten wij tevens op zijne vol-

komene overgegevenheid aan de dienst van onzen Heer, blijkbaar in het bijzondere geduld en den ijver in zijn werk, niettegenstaande de nog altijd ontmoedigende gesteldheid der bevolking, die aan zijne zorg is toevertrouwd.

In het begin van 1829 schreef hij: „Met het schoolwezen is het ellendig gesteld, en het schijnt, of al het bidden en vermanen aan ouden en jongen ten eenemaal vergeefs is. Elke avond wordt door het volk met dansen, zingen en onmatig drinken doorgebracht; in één woord een ergerlijk leven wordt geleid, niet alleen door Heidenen, maar ook door de zoogenaamde Christenen. Op mijne vermaningen, om hiervan afstand te doen, en [zich in de kerk te laten vinden en hunne kinderen ter schole te zenden, belooft men veel, maar brengt weinig ten uitvoer, terwijl men, wanneer men zulks aanvangt, spoedig weder vertraagt en terugblijft, zoodat ik hen gedurig weder moet opzoeken, en op nieuw hetgeen zij vroeger reeds wisten moet onderwijzen.” Hij had in de maand Junij 1829 tusschen de 50 en 60 kinderen in zijne school, welke in de volgende maand tot 70 waren toegenomen. Eenige maanden bleef het zoo, doch toen nam dit getal weder zeer af. Deze afwisseling ontstaat door gedurige bijgeloovige feesten, waarin de Opperhoofden voorgaan, onder voorwendsel, dat zij anders hun gezag bij het volk zouden verlie-

liezen. Over het algemeen zijn deze hoofden meer tegenstanders dan bevorderaars der goede zaak. Wij kunnen niet nalaten het volgende medetedeelen, als een staal niet alleen van den ijver maar ook van den moed dezes Broeders.

„Op Zaterdag 12 December, schrijft hij, kwam eene vrouw bij ons, die tot mijne echtgenoot zeide, dat de Koning en anderen mij gisteren in de oude negerij hadden verwacht, en daarom hunne bijgeelloovige plegtigheden niet op dien dag hadden verrigt, en dat een schooljongen gezegd had, liever te willen sterven dan aan dit feest deelt nemen. Deze jongen is een naarstige scholier en kerk-ganger, in wien ik de genadewerking des Heeren sedert eenigen tijd meende te bespeuren. Ook vernam ik, dat een man en eene vrouw mede geweigerd hadden feest te houden, waarom zij van anderen gehaat worden. Hierdoor aangemoedigd besloot ik naar de oude negerij, die 2 uren van hier ligt, te vertrekken, en begaf mij ten één ure te paard op reis, niet zonder vrees, daar ik wist, dat meer dan 4000 menschen van beiderlei kunne bijeen waren, de mannen allen met zwaarden en spiessen gewapend.”

„Ik kwam geheel onverwacht op deze plaats aan. De zoon van een *Orang-kaja* was de eerste, dien ik ontmoette, die, toen hij mij zag, zeer ontstelde. Ik zocht aanstonds naar den Koning. Men zeide,

de, dat hij sliep; doch ik bemerkte, dat hij in het Afgodshuis was. Vergezeld van eenen zijner zonen begaf ik mij door de menigte heen naar des Konings broeder. Ik vond hem een weinig ongesteld, en bij hem eenige *Orang-kaja's* en *Orang-tuwahs*. Ik zeide tot hem, dat ik deze week veel nieuws op dit eiland had gezien, en gekomen was, om nader te vernemen, welk een feest zij vierden, dat ik, zoo het niet met onze Godsdienst streed, niets daartegen zeggen zoude, doch, zoodra ik vernemen mogt, dat het daartegen aanliep, ik hun zeggen moest, dat zoo iets voor Christenen niet voegde. Ik ging nu naar de plaats, waar zij hunne bijgeloovigheden bedrijven, en vond er drie Afgodsbeelden hangen, en twee op den grond nedergezet. Ik bemerkte, dat zij eene offerande wilden brengen aan hunnen hoofdafgod, dien zij *Lulie* noemen, welke in een huis op een stoel zit, en van hout is, en van wien zij gelooven, dat hij het eiland geschapen heeft. Volgens de gewoonte moest men hem menschenhoofden brengen, doch daar men nu niemand wilde dooden, moest hij zich vergenoegen met Kokosnoten, welke zij als een hoofd toebercidden en met schapenbloed kleurden. In groote staatsie bragten hem twee mannen, begeleid door een groot aantal gewapende lieden, zulk een kokosnoot, aan eenen stok gehecht. Voor hem gekomen, vingden twee andere mannen

aan

aan op hunne wijze te vechten, als of zij elkander wilden dooden, terwijl een aantal vrouwen begon te dansen. Zij, die alles besturen moesten, waren zoodanig bevreesd geworden wegens mijne komst, dat zij zich op deze plaats niet toonden; ook wilde bijkans niemand met mij spreken. Eindelijk kwam toch een oud man, een gedoopte, tot mij, die wij welkom heette, en zeide, dat, indien zij dit niet mede deden, zij dan allen zeker moesten sterven, of ongelukkig worden. Ik sprak dit tegen, zeggende, dat hij niet vroeger of later dan God zulks wilde sterven zou. Nog eens naar den koning vragende, zeide men mij wederom, dat hij sliep. Toen ik echter verzekerde, dat ik niet zoude vertrekken alvorens hem gesproken te hebben, kwam hij eindelijk uit het Afgodshuis naar mij toe, hebbende eene zware gouden ketting om den hals. Ik groette hem naar gewoonte. Hij begon daarop mij de hand en het aangezicht te kussen voor al het volk, en nam mij met zich in zijn huis, waar ik hem nu openhartig het zondige van dit feest onder het oog bragt. Hij verontschuldigde zich met te zeggen, dat hij dit wel moest doen, daar de inwoners hem anders niet voor diinnen koning houden en als zoodanig gehoorzamen zouden. Ik wederlegde hem dit, zeggende, dat ik nu vijf jaren op dit eiland woonde, de inwoners dus kende en zeer wel wist, hoe velen daarover dach-

dachten. Daar hij thans een weinig beschonken was, brak ik mijn gesprek af, hem belovende nog wel nader hierover met hem te zullen spreken. Ik ging nu weder naar zijnen broeder, en sprak ook met dezen en degenen, die bij hem waren, verder over hunne bijgeloovigheden, hen inzonderheid bestraffende, dat zij den dag des Heeren zoo doorbragten. Zij waren zeer stil en getroffen. Hetzelfde deed en sprak ik in andere huizen, en verkondigde te gelijker tijd het Evangelie aan Christenen en Heidenen. Ik bragt zoo drie uren hier door, en na met honderde menschen gesproken te hebben, keerde ik, God dankende voor zijne hulpe, naar huis, waar eenigen, die geen aandeel aan het feest namen, zeer verblijd waren, dat zij mij gezond en wel weder zagen, daar zij vreesden, dat mij iets kwaads mogt ontmoet zijn. De Heer heeft mij bewaard, en velen, die kwalijk gezind waren, teruggehouden, zoodat zij niets tegen mij ondernamen. Ja, zij, die anders de vijandigsten zijn, waren nu als lammeren. Mogt de Heer ook deze poging vruchtbaar maken!"

„Ik heb naderhand den Koning op nieuw met ernst en liefde zijne dwaasheden onder het oog gebragt, en de ongerijmdheid zijner feesten aangetoond. Ik verzocht hem al de negerijhoofden te verzamelen, als wanneer ik hun allen wilde vragen, of zij in hunne bijgeloovigheden wilden volharden en den

Chris-

Christennaam afleggen, of wel dezen naam behouden, maar dan ook als Christenen leven. Hij beloofde mij dit te zullen doen."

In eene vergadering der Broederen van KISSER, LETTIJ, MOA enz. op LETTIJ, besloten zijnde, dat Broeder *Dommers*, die dusver met Broeder *Bär* op KISSER arbeidde, naar het eiland DAMME zoude vertrekken, had deze zich in Mei 1829 reeds gereed gemaakt, om daarheen aftezeilen met het vaartuig van Broeder *Kam*, dat toen elken dag gewacht werd. Deze Broeder werd intusschen hevig ziek, en het vaartuig kwam wel aan, doch werd twee dagen daarna door eenen stormwind op de kust geworpen en verongelukte. Hierdoor konde Broeder *Dommers* niet voor den 18^{den} September naar zijne nieuwe bestemming vertrekken.

Zoo hebben wij al de Broederen op de Zuid-Wester-eilanden bezocht, en herinnerden ons nogmaals het droevige afsterven van Broeder en Zuster *Wiënkötter*, die mede aldaar werkzaam waren. Mogten wij ons verblijden over den aanhoudenden ijver en de moedige volharding dier Broederen, niettegenstaande zoo veel tegenstand en hunne lichaamszwakheid, het is bedroevend te vernemen, dat Broeder *Verhaag* hierdoor werd afgeschrikt, en Bestuurderen op TIMOR om zijn ontslag verzocht,

zocht, hetwelk om voldoende redenen hem is gegeven.

Intusschen hebben wij reden om te hopen, dat de zwaarigheden minder zullen worden, en de gezondheid der Broederen meer gevestigd; terwijl Broeder *Luijke*, zoo wij wenschen, weldra het genoeg zal hebben, om zijne geliefde *A. van der Veer*, wier trouw aan hem en het Genootschap gedurende geruimen tijd gebleken is, en wier godsvrucht en kennis ons veel goeds beloven, bij hem te zien.

Zoo hebben wij al de Broederen op de Adel-
Wet- en Landbouw- en Handelsschoolen ons nog
meets het droevige afsterven van Broeder en Zuster
afgeleid, die mede alhier werkzaam waren.
Hadden wij ons verspreiden over den aanhang-
den geest en de noodige verhandeling der Broederen,
niet gescheiden zoo veel tezamen en kunne lig-
gen, dan is het noodig te vermelden,
dat Broeder Verhoeve hierdoor werd afgesneden.

B II. N. CORNEL,

Drukker van het gemelde Genootschap.

MAANDBERIGT
VAN HET NEDERLANDSCHE
ZENDELING-GENOOTSCHAP,
betrekkelyk de uitbreiding van het Christendom,
byzonder onder de HEIDENEN.

—*—
1831.

N° 7.

Uittreksel uit het Dagverhaal van
den Zendingbroeder J. C. Ter Linden,
gehouden op ROTTIJEN TIMOR, van
Julij 1829 tot Mei 1830.

Ofschoon wij reeds van onzen waardigen broeder *Ter Linden* eenen brief van latere dagteekening dan het eerste gedeelte van zijn onlangs aangekomen Dagverhaal ontvangen hebben (*), bevat echter hetzelfde te vele bijzonderheden van zijn werk, deels op ROTTIJ, deels en laatstelijk ook op TIMOR, dan dat wij dezelve niet zouden mededeelen. Zij

ge-

(*) Zie Berigt No. 11, 1830.

geven ons ook een juister begrip van den staat des volks, waaronder hij gearbeid heeft, en waarvoor hij, hoewel tot meer bepaalde werkzaamheden in de gemeente van TIMOR geroepen, nog werkzaam is. De uitvoerigheid van het Dagverhaal gedooft niet hetzelfde in zijn geheel medetedeelen, doch wij zullen trachten zoo veel mogelijk een overzicht van deszelfs inhoud te leveren.

Het is bekend, dat het eiland ROTTI het veld was, bij uitsluiting aan hem ter bearbeiding toevertrouwd, en het is ons gebleken, dat dit hem eenen drukken, doch niet minder aangename, werkkring aanbood, dien hij alleen uit gehoorzaamheid aan den Heer, die hem als opvolger van broeder *le Bruyn* naar TIMOR riep, verliet, doch welke hem nog steeds na aan het harte ligt. Zijn Dagverhaal wees ons dit aan, terwijl wij er bij vernieuwing in ontwaarden dien edelen zendelingsgeest, welke niet alleen belang stelt in het heil van onsterfelijke zielen, maar ook op allerlei voegzame wijze den verblinden natuurgenoot tijdig en ontijdig daarop bedacht zoekt te maken, en met beradene trouw en zorgvuldigheid hem van zijne dwalingen zoekt afstrekken en op den weg der bekeering en des geloofs in Christus te leiden. Hiertoe moet hij zich, zal hij met eenige hope arbeiden, regt bekend maken met hunne behoeften niet alleen, maar ook met hunne gebreken. Deze laatste echter kan hij alleen regt kennen, als hij zich bepaaldelijk on-

onder hen vestigt, en alzoo in staat wordt gesteld, om ieder oogenblik als het ware hen te bespieden, en bij elke aanleiding woorden van vermaning, bestraffing en teregtwijzing hun toetespreken.

Dit deed dan ook broeder *Ter Linden*, en de dagen, welke hij op ROTTIJ doorbragt, gaven hem goede hope op de toekomst, niettegenstaande hij veel te kampen had met de bijgeloovigheden der Heidenen, zoowel als der zoogenaamde Christenen. Het was eene onaangename, doch voor de zendelingszaak hoogstaangelegene, ontdekking, dat de schoolonderwijzers, zoo wel die op ROTTIJ als die elders geplaatst waren ten behoeve der kinderen, ongeschikte voorwerpen waren voor den post, dien zij bekleedden, daar zij over het geheel gelijk waren aan de zinnelijke en bijgeloovige inwoners, en daarenboven door strenge en willekeurige behandeling hunner leerlingen de ouders afschrikten, om hunne kinderen naar de scholen te zenden. Dit alles kon vroeger minder ontdekt worden, naardien wijlen broeder *le Bruijn* slechts nu en dan de eilanden bezoeken kon, en men, van zijne komst steeds onderrigt zijnde, er zich op toeleide, om zich bij die gelegenheden wel voortedoën, doch tegelijk ook hem te misleiden. Broeder *Ter Linden* was in de gelegenheid, om op ROTTIJ alles meer naauwkeurig te bezien, en het gevolg is geweest, dat het Hulpgenootschap van TIMOR de onderwijzers heeft afgezet of teruggeroepen, als die meer

bedierven dan goeds stichten. Hunne plaatsen kunnen echter onmogelijk weder vervuld worden, zoo niet van Europa onderwijzers worden gezonden, om welke broeder *Ter Linden* dan ook nu weder met allen aandrang verzoekt.

Het verslag, van zijnen arbeid op ROTTI gegeven, waarvan wij nu een gedeelte overnemen, zal van het boven aangevoerde doen blijken. Hij schrijft het volgende:

„Den 13^{den} Julij. De dag van heden is mij zeer gewigtig, en geeft mij menige belangrijke, doch meestal treurige herinnering. Het is namelijk juist een jaar, dat ik de onuitsprekelijke genade heb van als Zending in den wijngaard des Heeren werkzaam te zijn. Nu een jaar geleden werd ik, door wijlen mijnen onvergetelijken vriend en broeder *le Bruijn*, plegtig tot mijnen zendelingsarbeid in het nieuwe kerkgebouw ingezegend. Maar hoe treurig is het thans gesteld! De waardige broeder *le Bruijn* is reeds in de eenwigheid; het schoone kerkgebouw onlangs door eenen stormwind tot op het fundament toe ingestort; de schare van toehoorders voor het grootste gedeelte met opgeheven moordtuig voor eene andere negerij gelegerd. O! welke ontzettende en hartverscheurende gebeurtenissen! De booze meent welligt alhier te triomferen, doch het zal wel anders uitkomen. Onder de regering van den verheerlijkten Christus moeten immers ook alle zalke schijnbare tegenheden slechts medewerken tot luisterrijker openbaring van Gods koninkrijk? Heer! versterk mij in dat geloof!”

„Den

„Den 26sten Augustus. Thans is de vrede eindelijk weer hersteld op dit eiland. De Radja der lang belegerde negerij verwoegde zich heden tot mij, met zijne beide zonen en eenige kleinere opperhoofden. De Heer gaf mij veel vrijmoedigheid tot het volbrengen van mijnen zendelingslast, terwijl de oude regent mijne woorden met veel belangstelling scheen aan te hooren.”

„Den 29sten dito. Al levendiger en blijder wordt in mij de geloovige verwachting, dat eenmaal onder de lieve jeugd te dezer plaatse het goede werk in veler harten zal beginnen. Der kinderen buitengewone oplettendheid bij het onderwijs, toen ik hun van den Heer Jezus wederom sprak, hunne eerbiedige houding, de tranen van sommigen, dit alles deed mij dezen dag met zooveel vertrouwen op goeden uitslag spreken, dat het mij was, alsof ik de geheele schare reeds dadelijk den Heer Jezus in de armen zag snellen. Lieve Heiland! dat uw goede Geest hunne harten opene!”

De school op THIE bestond uit *honderden twintig* leerlingen, die het dagelijksche voorwerp der zorg van onzen broeder waren. Dat zijne pogingen tot godsdienstige opwekking niet geheel onvruchtbaar waren, blijkt uit hetgeen hij op den 5^{den} September aantekende en mededeelde:

„Ik kreeg heden, zegt hij, op mijnen zendingsloopbaan weer eenen riem onder het hart. Na de dienst van Jezus zoo begeerlijk mogelijk voor-

gesteld te hebben, wendde ik mij tot eenen der jongelingen met de vraag: „Wel *Jakob!* hoe is het „met U? kom, zeg mij eens gul, wat uw hart „onder al dat vertellen van Jezus liefde gevoelt; „maar gij moet de zuivere waarheid spreken; zoo „niet, dan weet gij immers, dat God u niet kan „liefhebben. Zeg mij, hebt gij reeds een begin „gemaakt met Jezus te zoeken?”

„*Jakob.* (vol ernst) Ja mijnheer! ik zoek Hem.

„*Ik.* En hoe zoekt gij dien goeden Heer dan?

„*Jakob.* Ik zoek Hem met mijn hart, in „mijne gebeden, dag en nacht.

„*Ik.* En waar zoekt gij Jezus wel?

„*Jakob.* „Mijnheer! ik zoek Hem aan alle plaatsen, „zoo wel in mijn huis als op den weg, in de school „en in de kerk, ook in de kruin van den Tuak- „boom.” (Dezen boom beklimmen de Rottinezen driemaal daags, om het voedende sap tot spijs er nitttehalen.) Hierop volgde een stroom van tranen, en mijne vreugd was onbeschrijfelijk. Ik gaf dien jongeling nu zoodanige bestieringen, als ik voor die oogenblikken het noodigst en doelmatigst oordeelde. Dit gesprek had ook diepen indruk gemaakt op velen der overige leerlingen. O! werd mijne hope nog eens vervuld! Ja ik honger en dorst naar het heil van ROTTIJ's zielen. De Heer leere mij maar regt ootmoedig en afhankelijk, maar ook vol vertrouwen, op zijne beloften hopen! Deze missen toch zeker hare vervulling niet.”

Daar

Daar de roeping van onzen broeder medebragt, om de onderscheidene negerijen op ROTTIJ te bezoeken en het evangelie daar te verkondigen, voldeed hij ook hieraan, en bezocht, zonder voorafgaandekennisgeving, de negerijen DINGKA, PEIJNALE, BAA, TERMANO, RENGAMO, BILBA en TALAJ; en het was door die bezoeken vooral, dat hij het gebrekvolle en slordige der scholen ontdekte, door de ongeschiktheid, bijgevoegtheid en zedeloosheid der schoolonderwijzers. Bijna op elk dezer plaatsen, en ook op THIE, waren tijdens zijn bezoek heidensche feesten, doch in de kracht des Heeren vond hij zich gesterkt, om vrijmoedig en getrouw de ongelukkige bewoners daarvan afte-manen, en niettegenstaande de bespotting of onverschilligheid van sommigen, den Satan (gelijk hij zich uitdrukt) niet zoo ongestoord te laten werken. Dit had dan ook hier en daar meer of minder gewenscht gevolg. Vooral te DINGKA mogt het hem gelukken het reeds begonnen heidensche nieuwjaarsfeest te storen, het woeste geschreeuw tot bedaren te brengen, en na verkregen stilte de boodschap der zaligheid te ontvouwen. „En al is het „dan ook,” zegt hij, „dat onze boodschap nog geen „ingang vindt, de vrede, dien wij anderen wenschen deelachtig te maken, komt vermenigvuldigd „tot ons zelve terug.” Eene dergelijke overwinning werd te THIE behaald, waar men, door de gedurige toespraken van onzen broeder nog meer dan elders

van het verderfelijke dezer feesten onderrigt, echter gedurende zijne afwezigheid dezelve begonnen had. Het mogt daar zijne echtgenoot gelukken, (*) om het opperhoofd, na ernstige en openlijke toespraak, ter plaatse, waar honderde Heidenen en Christenen waren bijeengekomen, te beschamen, zoodat ook andere opperhoofden zich steelsgewijze verwijderden, en de overigen stil naar hunne woningen terugkeerden. Voor het overige scheen het vooral uit de talrijke opkomsten tot het gehoor te blijken, dat vroegere bezoeken en toespraken niet geheel onvruchtbaar waren, en dat men te TERMANO inzonderheid de dwaasheid en bijgeloovigheid der heidensche godsdienstplegtigheden had leeren inzien. Deze en andere goede voorteekenen, (want hooger durft broeder *Ter Linden* dezelve niet schatten, omdat hij de Rottinezen door ondervinding kent) deden hem nieuwe hope voeden, dat zijn arbeid niet ijdel zou wezen in den Heer.

Den 24sten September is het nieuwe kerkgebouw op THIE plegtig ingewijd, met eene groote schare van Heidenen en Christenen.

Se-

(*) Wij herinneren, dat de echtgenoot van broeder *Ter Linden* eene inlandsche is, en ons reeds bekend werd door eenen brief, dien zij als leerling van broeder *le Bruyn* aan dezen schreef, medegedeeld *Maandberigt* 1829, No. 3, bladz. 46.

Sedert dien tijd naar TIMOR geroepen, en daar aangekomen, aanvaardde *Ter Linden* te KOEPANG zijnen post, als plaatsvervanger van wijlen den waardigen broeder *le Bruijn*, op den 12^{den} December 1829; terwijl hij reeds eenige weken te voren zich onledig had gehouden met weder opte zoeken en optevatten, wat sedert den dood van broeder *le Bruijn* min of meer verstrooid en verwaarloosd was. Veel reeds was er aan het kwijnen geraakt, vooral wat de katechizatiën betreft, daar op herhaalden en vriendelijken aandrang in het openbaar geene volwassen meisjes of jongelingen kwamen opdagen, waarvan men hem zeide, dat zij alleen met gezag en op gebiedenden toon daartoe zouden te bewegen zijn, — „hetgeen (zegt onze broeder) „mij toeschijnt geheel ondoelmatig te wezen, waarom „ik dan ook eenen tijd lang nog aan het verzoeken „wil blijven, hen in hunne huizen opzoeken en „daarbij den Heer bidden, dat Hij zijnen zegen „op mijne pogingen geve, opdat zij door koorden „der liefde gewonnen worden voordien Heeren „zijn onderwijs.”

Ook de slaven maken een bijzonder voorwerp van de zorg des broeders uit. Onder den 20sten December schrijft hij: „De Heer bereidde mij eene zeer verrassende vreugde, want de kerk binnentredende zag ik eene schaar van ruim zestig slaven van beide kanten verzameld, voor welke ik uit het volle hart van Jezus liefde naar hunne vat-

baarheid mogt getuigen. Bij deze godsdienstoefeningen heb ik de gewoonte, om de heilige en zalige waarheden van het evangelie meestal in gelijkenissen en in het kleed der geschiedenis voortedragen, want hun begrip is klein en aanafgetrokken en denkbelden zijn zij niet gewoon. Gansche avonden lang kunnen deze menschen elkander met hunne tuton-tutoran (vertelselen) aangenaam bezig houden, en daarom luisteren zij vooral gaarne naar verhalen, terwijl de waarheden oflessen, uit dezelve getrokken, hun beter in het geheugen blijven en dieperen indruk op hun hart maken."

„Na de godsdienstoefening vervoegde zich een oud man tot mij, zeggende: „Mijnheer! ik ben „reeds zoo oud geworden, daarom wenschte ik zoo zeer, dat alle de zaken, die mijn zielenheil betreffen, in orde kwamen eer ik „stierf, en ik wilde daarom mijnheer verzoeken, „om mij daartoe te willen behulpzaam zijn." Ik onderzocht naar zijne eigenlijke bedoeling, die zuiver was, en vernemende, dat hij reeds onderbroeder *le Bruijn* een veel belovend persoon was, nam ik hem tot mijnen eersten doopkandidaat aan."

Van den 15den tot den 20sten Januarij bezocht broeder *Ter Linden* de negerijen van TIMON, OEYSAPPA, BABAUW en onderhoorige kampongs. Op de eerst gemelde plaats wonen eenige Rotintezzen, die in hunne onwetendheid gedoopt zijn. Deze alleen zenden hunne kinderen naar de school, gelijk

gelijk ook te BABAUW en PARITTIJ, terwijl de Timorsche kinderen nog in het geheel geen onderwijs ontvangen, naardien derzelver ouders niet slechts met het hart maar ook openlijk aan het geloof hunner voorvaderen getrouw blijven. Op alle deze negerijen en kampongs bezocht broeder *Ter Linden* de menschen in hunne huizen, hen naar behoefte en omstandigheden hartelijk toesprekende, hield onderscheidene malen openlijke godsdienstoefening, tot welke de Christenen meestal op hooger bevel opkwamen, en bezocht de scholen. Deze laatste inzonderheid waren, om reeds vroeger gemelde reden, ook hier het voorwerp van zijn beklag.

Te NONSUI, een kampong onder OEYSAPPA, nam hij zijnen intrek bij een afgedankten Rottineschen regent, een ouden en waardigen man, vroeger ook gedoopt, maar geheel onkundig in de godsdienst en thans met zijne vrouw en dochter zeer hegeerig, zoo het scheen, om Christelijke toespraken te hooren. Onze broeder hield zich tot laat in den avond hiermede bezig. „Hoe graag,” schrijft hij, „werd ik hier over de dienst van Jezus gehoord, vooral door de dochter, zoo als ik dit nog nooit heb aangetroffen. Ook hield ik openlijke godsdienst-oefening, en daar ik plat Maleisch sprak, werd ik oplettend aangehoord. Er was voor de eerste maal een Heidensche Koning aanwezig, die te voren steeds geweigerd had om Gods woord te

hooren. Het had hem den vorigen dag zeer getroffen, dat ik hem zeide: „Radja! gij waagt het „uit eerbied of vrees voor straf niet, om den wil „en de bevelen van uwen wereldlijken heer, den „Resident of het Gouvernement, te overtreden, en „hoe? gij vreest niet om tegen den wil van God, „den Heer aller Heeren en Koning aller Koningen, „te handelen, en wilt op zijne roepstem, door mij „zijnen gezant, niet naar zijn huis gaan, om zijne „woorden en bevelen te hooren? Hoe zal het „dan eens gaan, wanneer gij, Radja! heden of morgen „komt te sterven, en God u dan vraagt, „waarom gij niet naar den regten weg tot uwe ewig „geluk hebt onderzocht, dien ik, zijn gezant, „u wilde leeren?” Ook stelde ik heden morgen in de kerk den nieuw benoemden schoolonderwijzer met allen ernst plegtig aan de gemeente voor. Ach! dat God dezen man toch weldra met zijnen Geest mogt vervullen, opdat hij bekwaam en ijverig zij om jonge zielen door woord en voorbeeld tot Jezus te leiden!”

Aan het slot dezes dagverhaals vinden wij op nieuw van den gelukkigen voortgang van den arbeid onzes broeders gewag gemaakt. De opkomst blijft niet alleen van de belangstelling getuigen, maar ook de vrucht der prediking openbaart zich in enkele personen. Broeder *Ter Linden* schrijft deswegens in eenen brief aan zijne zuster: „Den 17^{den} April bezocht eene voorname dame van KOEPANG mijne echtgenoot, hetwelk mij zeer verblijd-

blijdde, daar het haar toeleg bleek te zijn, om over de godsdienst te spreken. Zij deed aan mijne vrouw geene dan hoogstbelangrijke vragen, en het kwam mij voor, dat de vragen, welke mijne vrouw haar deed: „Is het al lang, dat gij u op den „goeden weg bevindt? Wat heeft de eerste aanleidende oorzaak tot uwe zinsverandering gegeven? Hoe kwaamt gij het eerst tot Jezus? „Welke woorden bezigt gij wel, wanneer gij tot „Hem bidt?” van eenen te ernstigen aard zijn, dan dat een wereldsgezind hart dezelve met ware belangstelling zoude aanhooren. Ik mogt daarna ook tot hare goede gezindheid besluiten uit hare buitengewone liefde tot Gods woord en dagelijkse begeerte om te weten, hoe zij Jezus in al haar doen en laten het meest behagen zal. Dikwijls geeft zij haren afkeer te kennen van dans en spel, waaraan zij vroeger zeer verkleefd was. Zij wil nu slechts van Jezus en zijn evangelie hooren, is ook zeer vlijtig in het verborgene gebed, terwijl zij veel liefde gevoelt voor allen, die met haar den weg der zaligheid betreden. De armsten der zoodanigen laat zij tot zich komen, uren lang met dezelve sprekende. Daarbij is het haar toeleg, om van hare betrekkingen vele zielen voor Jezus te gewinnen. Met één woord, deze persoon is zonder twijfel het eigendom des Verlossers geworden en kan veel nut onder hare konne stichten. Gisteren avond was zij nog bij

ons, en maakte ons bekend, dat zij voornemens was een klein plaaziertogtje met eenige harer vriendinnen te doen naar de niet ver van hier verwijderde woonplaats harer tante. Ik zeide haar, dat de Heer zulk een genoeg en haar volkomen veroorloofde, inzoover zij met geene ijdele bedoelingen hetzelfde zocht. Ook maakte ik haar opmerkzaam, hoe de ware Christen in zulke gevallen bedacht zij, om in Jezus naam te gaan, en zijne nabijheid te begeeren. Ik ontdekte daarna, dat zij dit woord had ter harte genomen. O! laat ons veel bidden, dat Gods genade en liefde zich meer en meer aan haar hart moge openbaren.”

„Het gerucht van de groote zinsverandering dezer dame verbreidde zich spoedig in de geheele gemeente, en was van gezegende uitwerking op anderen. Ofschoon sommigen het hoofd schudden en anderen deze vroeger zoo ijdele vrouw als verdwaasd achten, zoo verwonderden zich wederom anderen, die ook tot nadenken gebragt en eindelijk zelfs begeerig werden naar verkeer met haar. Een viertal vrouwen bezocht mij niet lang daarna met haar. Deze hadden mede een in den hoogsten graad ijdel leven geleid, zoodat wijlen de waardige broeder *le Bruijn* bij zijne huisbezoeken haar huis voorbij ging, dewijl hij alle hoop op hare teregtbrenging had opgegeven. Alle deze kwamen heilbegeerig tot mij, en wenschten van mij te hooren, wat zij te doen hadden

om

om van het verderf verlost en zalig te worden. Zij hebben hare bezoeken dikwerf herhaald en ik heb veel reden, om te hopen, dat ten minste drie van haar spoedig het eigendom van Jezus zijn zullen. De eene klaagt reeds, dat zij geene rust gevoelt nacht noch dag, en in bestendige vrees verkeert over den toestand harer ziel. De andere is op zekeren tijd in de kerk gekomen, en werd in de toepassing zoo getroffen, dat zij van toen aan het vaste voornemen opvatte, om zich ernstig op temaken en de vergeving harer vele en zware zonden bij Jezus te zoeken. Op de derde drukt een grievend huisselijk kruis, waardoor haar de wereld en hare ijdelheden vergald worden, en zij geen anderen troost kan vinden dan alleen dien, welke in Jezus is; terwijl de vierde weent en bidt, en ook onrustig is, maar nog geene kracht genoeg heeft, om alle zondenbanden te verbreken. Doch ook deze zal, gelijk ik van de genadekracht onzes Heeren hope, wel eindelijk daartoe komen."

„Zijn dit geene goede tijdingen? O! laat ons aanbidden en eeuwige eere daarvoor geven aan onzen Heiland! Doch ik kan nog meer mededeelen."

„Niet lang geleden kwam een jongeling van aanzienlijken huize in mijne godsdienstoefening. Ik had hem tot dien tijd toe niet anders gekend dan als eenen zeer wellustigen mensch, en verleider van

van vele jonge lieden. Deze bleef na de oefening nog bij mij, en ik bevond tot mijne groote blijdschap, dat deze jonge man een diep gevoel van zijne zonden gekregen had, en nu van mij begeerde te weten, of hij wel de vrijheid nemen mogt mij te bezoeken, opdat hij den weg der behoudenis mogt leeren kennen; want hij gevoelde zich beangstigd, en had kortelings zich krachtig aangespoord gevoeld, om ten spoedigste zijnen zondigen levensweg te verlaten, zoo hij niet eenwig zoude verloren gaan. Deze jongeling bezoekt mij sinds dien tijd gedurig, en geeft mij dagelijks meer stof tot lof en dank aan den Heer. Ik heb hem bij uitstek lief gekregen, en mijn oog schreit van dankbare vreugde als ik aan hem denke. Zoo genadig en magtig is Jezus onze Heer!"

„Na op zekeren zondagmorgen in de kerk met allen ernst de zonde der hoererij in hare afschuwelijke gedaante voorgesteld, en alweder getracht te hebben, om de ongelukkige slaven dezer ongerechtigheid door Gods gebod en het evangelie vrij te maken, (hetwelk ik natuurlijk alleen van den magtigen Geest des Heeren verwachte) volgden mij op den weg naar mijne woning twee jongelingen op den voet, die hier in groote achting staan, en die mij bij het intreden van mijn huis de hand boden, en met tranen dankten voor de krachtige woorden, welke zij gehoord hadden. Zij gevoelden diep berouw over hunne gepleegde zonden, en waren overtuigd van de

de noodzakelijkheid, om hun vroeger leven te veranderen en genade te zoeken, terwijl zij nog te vinden was. Meer dan twee uren lang had ik beide deze jongelingen bij mij: met de grootste aandacht hoorden zij mijne vermaningen en lessen aan. Het schijnt ook inderdaad ernst bij hen te wezen, want sedert dien tijd komen zij zeer dikwijls tot mij, en hunne uitdrukkingen zijn hoogst verblijdend."

„Onder mijne lieve schoolkinderen laat zich de genade des Heeren mede niet onbetuigd. Zij hooren niets liever dan dat ik hun van Jezus verhaale; dikwijls zie ik velen hunner dan tranen storten; eenigen zoeken reeds verborgene plaatsen op, om daar voor den Heiland nederteknielen, en hunne harten voor den Kindervriend uittestorten. Hunne kinderlijke opregte taal roert mij dikwerf. Twee jongens hebben eenen naauwen broederband gelegd, om gemeenschappelijk den Heer Jezus te zoeken en Hem liefstehebben. Een hunner heeft zijne in groote zonden levende moeder zoo lang geliefkoosd en zoo hartelijk toegesproken, dat haar harte week werd, en zij nu onder het getal der ontwaakten behoort. Deze kinderen geven ook doorslaande bewijzen hunner liefde voor de zedingszaak. Bijna dagelijks brengen zij eenige duiten, die zij van hunne ouders krijgen, om koek of vruchten voor zich te koopen, en verzoeken mij deze duiten als eene geringe bijdrage voor het

zen-

zendelingsfonds aantenemen, daar ik hun gezegd heb, dat wij hier geld verzamelen, om daarmede in het vervolg vromeschoolmeesters of zendingen te onderhouden, die wij dan van hier op de omliggende eilanden zullen uitzenden, om de arme Heidenen en hunne kinderen met onzen Heiland bekend te maken."

Dat de arbeid van broeder *Ter Linden* ook onder de Heidenen niet onvruchtbaar was, mogten wij uit denzelfden brief ontwaren, waarin hij spreekt van de toebrenging en aanneming tot het lidmaatschap der Christelijke gemeente van twee slaven, de een de reeds genoemde grijsaard, de andere eene vrouw. De eerste was reeds tijdens het leven van broeder *le Bruijn* tot eenig nadenken gekomen, en vond zich nu meer dan ooit gedrongen, om het eigendom van Jezus te worden. Deze man had van zijne jeugd aan een buitengemeen stil en zedig leven geleid, waardoor hij dan ook niet zoo op eens en in het oog loopend tot het gevoel zijner zonden kwam, „doch,” schrijft onze broeder, „daar ik mij steeds bemoeide, om met de hulp des Heeren alle ingebeelde gerechtigheid uit het hart des zondaars uitteroeyen, zoo zegende Hij ook mijnen arbeid aan dezen man, zoodat hij leerde betuigen, dat niets dan het bloed van Christus hem kon zaligmaken. Door dagelijksche verkeering van dezen grijsaard aan mijn huis vond ik gegronde reden, om te

gelooven, dat Gods Geest krachtig aan zijne ziele werkte, waarom ik dan met volle vrijmoedigheid hem als doopkandikaat aannam en onderwees, en, na afgelegde belijdenis, den 4^{den} Julij 1830 door den doop als lid der Christelijke gemeente hem inzegende."

De andere, te gelijker tijd en plegtig als lidmaat aangenomen, was eene bejaarde vrouw, welker bekeeringsgeschiedenis ons aldus wordt medege-deeld:

„*Minerva*, — zoo heette vroeger denugedoopte slavin, — was voor eenige jaren van hare gebieders vrijgelaten, had naderhand een schraal onderhoud, maar werd dikwijls in aanzienlijke huizengeroepen, om, inzonderheid bij feestelijke gelegenheden, spijzen toetemaken, dewijl zij eene ervaren kookster was. Aan den drank verslaafd, en onwetend omtrent hare hoogere belangen, leidde zij een zeer ligtzinnig leven. Nieuwsgierigheid had haar eenige malen naar de kerk gedreven, en hoewel zij daar meermalen bewijzen van sterke aandoening gegeven had, zoo bleef zij echter hare oude levenswijze aanhouden. Ik leerde haar (schrijft onze broeder) op den nieuwjaarsdag van 1830 kennen, daar ik haar in het huis van zekeren heer vond, om hem geluk te wenschen met het nieuwe jaar. Haar gedrag was destijds zoo, dat ik haar als krankzinnig beschouwde, doch men zeide mij naderhand, dat zij slechts

slechts dronken geweest was. Het verwonderde mij dus zeer, dat zij eenige weken daarna tot mij kwam met het verzoek, ik mogt haar toch doopen, daar zij gaarne Christin wilde worden. Naar de reden van deze hare begeerte onderzoek doende, vond ik echter, dat haar wensch uit zeer onzuivere beginselen ontstaan was, ten minste zonder eenig nadenken over het gewigt van haar voornemen, en alzoo ook zonder het minste berouw over hare zonden. Vol verwondering sprak ik haar in dezer voege aan: „*Minerva!* Hoe durft gij het toch wagen met „zoodanige begeerte tot mij te komen? Heb „ik u nog niet onlangs als eene ware slavin „des satans zien handelen? Of meent gij dan, „dat gij bij zulke godonteerende en zondige da- „den, het water des Heiligen Doops ontvangen „kunt? O *Minerva!* dan dwaalt gij grootelijks! Maar hoor! wilt gij dat uwe ziel gered „worde van het eenwige verderf, zoo begeer „niet van mij, dat ik u nu reeds doope, „maar dat ik u onderwijze, hoe gij berouw en „leedwezen over uwe zonden leert dragen, „en hoe het bloed van Jezus, den zoon van God, „die voor uwe zonden gestorven is, u kan reinigen „van alle uwe zonden, opdat de toorn van God „van u wike, en gij niet eeuwig verloren gaat,” enz. Deze woorden liet de Heer op haar harte wegen,

en

en daar mijne vrouw ook met haar sprak, en wij beide haar opwekten, om de kerk en ons vlijtig te bezoeken, beloofde zij zulks, en zij hield ook woord. Des Zondags middags was zij eene der aandachtigste toehoorders in de Slavenkerk, en geen van de overige dagen ging voorbij, dat zij niet bij ons kwam, om onderwijs en troost voor haar hart te zoeken. Ik konde toenmaals reeds merken, dat de Heilige Geest haar hare zonden ontdekt had. Van nu aan werd haar wandel geheel ingetogen, en de Heer schonk haar de kracht, dat zij tegen de sterkste verzoekingē, om drank te drinken en andere zonden te plegen, met het gelukkigste gevolg leerde strijden; zoodat in alle huizen, waar zij naderhand van tijd tot tijd als kookster bedrijvig was, hare verandering een ieder in het oog viel, terwijl eenigen, (gelijk het doorgaans gaat in zoodanige gevallen) zich hartelijk over haar verblijdden, en haar opwekten tot alles goeds, en anderen met haar den spot dreven, en haar toeduwden, dat zij die grillen aan eene zijde zonde zetten. Maar door Gods genade maakte haar noch de bijval der eersten hoogmoedig, noch de spotternij der laatsten vreesachtig; zij zocht slechts in alle ootmoedigheid dagelijks ernstiger het heil harer ziele. Uit vrees, om niet misschien voor zware verzoekingē te zullen bezwijken, vermeed zij zorgvuldig die huizen, waar het gevaar haar dreig-

dreigde, ofschoon zij daar het meeste geld konde verdienen. Zij verloochende alzoo hiermede haar tijdelijk voordeel, en wilde liever zich nog meer ontbeering getroosten, als haar hart slechts rustig in Jezus wezen kon. Niet lang daarna werd zij ook vertrouwelijker met ons, en haar hart stortte zich vrij en ongekunsteld over hare gevoelens en ervaringen voor ons uit, en nu konden wij met blijdschap de magt en genade van God in Christus bewonderen en roemen, welke in zich zoo heerlijk en krachtig in haar hadden geopenbaard. Dikwerf werden wij beschaamd over de kinderlijke eenvoudigheid, het levendige geloof en de werkdadige liefde, welke haar waren eigen geworden; waarbij haar verstand zich, in juiste begrippen der goddelijke waarheden en gezond oordeel, zoo gelukkig ontwikkelde, als ik nog zelden gehoord of gelezen heb van iemand, wier verstandsbeschaving zoo gering en die zoo langen tijd aan dronkenschap en dwaasheden was overgegeven. De prediking van Jezus den gekruisten was haar onontbeerlijk, want slechts hierin vond zij verzachting, troost en sterkte, en het bestendige gebed des harten, verbonden met kinderlijk geloof, waren haar mond en hand geworden, waarmede zij het brood en water des levens tot zich nam. Elken morgen boog zij hare knieën voor Jezus, biddende verliet zij hare hut, biddende verrigtte zij haar
werk,

werk, en biddende keerde zij weder huiswaarts en zocht dan den Heer met ootmoed in hare stille kamer; terwijl zij hare dankbaarheid aan Hem bewees in het naauwkeurige en getrouwenakomen van alles, wat haar te vermijden of uitvoeren werd opgelegd. Zoo ging deze begenadigde vrouw voort van kracht tot kracht, en ontving uit de volheid van Jezus dagelijks genade voor genade. Nu werd ook haar verlangen steeds sterker om, wanneer het zijn kon, nog voor haren dood door den heiligen Doop zichtbaar in het verbond van God te worden opgenomen, waarbij zij zich intusschen steeds onderworpen betoonde. Nu echter, haar geloof op ondubbelzinnige wijze uit zoo vele heerlijke vruchten ziende, achtte ik het van mijnen pligt, aan hare bede zoo spoedig mogelijk te voldoen. Ik nam haar tot doopkandidaat aan, en nam haar op in mijn huis, waardoor ik haar nog al grondiger leerde kennen, en ik heb mij, tot roem van den Heer, niet bedrogen gevonden."

„Plegtig en aandoenlijk zoo voor mij, als voor deze menschen en de Gemeente, was hun doop, waarbij de man den naam van *Simeon*, en de vrouw dien van *Hanna* ontving. Nooit ondervond ik te voren zoo krachtig de werking des Heiligen Geestes en de nabijheid van den Heer als toenmaals, zoodat ik met warmte tot de gemeente en
deze

deze personen, en, zoo ik hopen mag, niet zonder zegen mogt spreken."

„Onder mijne dierbare Heidenen zijn thans nog *zeven* andere personen, zoo mannen als vrouwen, die ook goede beginselen openbaren. Zij zoeken den Heer Jezus dag en nacht, terwijl hunne buitengemeene begeerte naar onderwijs, hunne tranen en hartelijke uitdrukkingen in en buiten de kerk, zoowel als hun stille levensgang, mij doen hopen, dat de Geest des Heeren ook in hunne harten werkt."

« Ziedaar dan een en ander medegedeeld, hetwelk u gewisselijk de rijkste stof en de krachtigste aansporing zal geven, tot lof en dank aan, tot voorbede bij den Heer, tot sterking van uw geloof en uwe liefde. O! bid toch zonder ophouden voor mij; gij weet en gevoelt, hoe veel ik noodig heb. Bid voor de kleine kudde van Jezus aan deze plaats, ja bid voor allen, die mij en alle andere boden des Heeren hooren. Bid zonder ophouden: „O Heer Jezus! kom haastelijk!" Ja, Hij komt! Amen.

Wij hebben het genoeg aan de leden kennis te geven, dat de Algemeene Vergadering des Genootschaps, op den 21^{en} Julij aanstaande, in de *Fransche Kerk*, te ROTTERDAM zal gehouden worden; wanneer onze medebestuurder *F. PLEYTE* de Redevoering hoopt te doen, en het verslag der werkzaamheden, naar gewoonte, zal worden medegedeeld. Velen onzer medeleden, ook van elders, wenschen wij aldaar te ontmoeten, en bevelen intusschen deze onze belangrijke vergadering in het biddende aandenken van allen, die belangstellen in de uitbreiding van het Christendom.

B I J N. CORNEL,

Drukker van het gemelde Genootschap.

MAANDBERIGT
VAN HET NEDERLANDSCHE
ZENDELING-GENOOTSCHAP,
betrekkelyk de uitbreiding van het Christendom,
byzonder onder de HEIDENEN.

1831.

N° 9.

ALGEMEENE VERGADERING.

De Algemeene Vergadering van Bestuurders en Leden des Genootschaps werd den 21 Julij binnen ROTTERDAM gehouden. Onze waardige Medebestuurder, Ds. F. Pleijte, hield daarbij eene opwekkende rede ten betoog: *dat, wel-*
verre dat onze ijver voor de uitbreiding van
waarheid, godsvrucht en deugd, door middel
van Zendelinggenootschappen, zoude mo-
gen verflaauwen, dezelve veel eer gedurig moet
toe-

toenemen, daar de redenen, waarom dezelve zijn opgerigt, bij voortduring blijven bestaan, en door de omstandigheden, in welke wij ons bevinden, nog versterkt worden, naar aanleiding van Rom. 12: 11^b: *zijt vurig van geest.*

Aan de leden werd, naar gewoonte, voorgelezen het volgende

Rapport der Werkzaamheden en van den Staat van het NEDERLANDSCHE ZENDELINGGENOOTSCHAP, voor het jaar 1851.

Daar wij het gewone jaarlijksche Verslag der Werkzaamheden en van den Staat onzes Genootschaps aan deszelfs leden en begunstigers mededeelen, gevoelen wij ons, vooral in den tegenwoordigen tijd, tot dankbaarheid gestemd, dat wij mogten voortgaan in het goede werk der uitbreiding van het Christendom, bijzonder onder de heidenen. Terwijl zoo velen in onze nabijheid, of op verderen afstand, door versmading van het echte Christendom, tot verstoring van de rust en welvaart der natiën zich vervoeren laten, en eigen geluk met dat van anderen verwoesten, zoo mag het ons bij voortduring te beurt vallen, dat wij vrede door het bloed des kruises aan Christenen en Heidenen verkondigen, en dat de Heer der gemeente, door onzen arbeid, althans aan dezen en genen onvergankelijk heil te genieten geeft. Of-
schoon wij toch ook nu geene bijzonder treffende

uitkomsten noch schitterende vruchten van onzen arbeid vermelden kunnen, zoo zal het overzigt van den toestand onzer verschillende zendelingsposten, waarmede wij aanvangen, ons van nieuws tot de overtuiging leiden, dat ons genootschap in stilte wat goeds mag stichten, en de Heer zijnen onmisbaren zegen ons niet onthoudt.

In onze Oost-indische bezittingen, de hoofdplaats onzer werkzaamheden, is op AMBOINA onze geachte broeder *Kam* steeds werkzaam in uitgebreiden kring, en ondersteunt de pogingen van Zendeling- en Bijbelgenootschappen. Broeder *Vonck* op CERAM had het ongeluk van zijne echtgenoot te verliezen. Broeder *Jungmichel* op TERNATE is op den duur ziekelijk en zwak, maar werkt echter, zooveel zijne krachten toelaten. Broeder *Finn* verliet BANDA niet, gelijk wij in het vorige jaar meldden, volgens ontvangen berigt, maar besloot vooreerst nog op dit eiland als leeraar bij de aldaar gevestigde gemeente te blijven, en ging van nieuws met lust en opgewektheid aan den arbeid. Broeder *Hellendoorn* op CELEBES bevljigt zich bij toeneming op de uithreiding van het schoolonderwijs en de vorming van inlandsche medehelpers in dit gewigtige werk. Hij werd in den laatsten tijd door geldelijke bijdragen, zoowel van het Oost-indische Gouvernement en het Javaansche Zendelinggenootschap, als van het Nederlandsche

Bijbelgenootschap, krachtdadig ondersteund, en tot het opkweeken en bezoldigen van onderwijzers in staat gesteld, en zal nu reeds, zoo wij hopen, in de broederen *Riedel* en *Schwarz* twee ijverige medearbeiders in het uitgebreide veld, hetwelk zich aldaar den zaaijer aanbiedt, ontvangen hebben.

Van onze zending op de ZUIDWESTER-EILANDEN spraken wij in het vorige jaar op geen en moedgenvenden toon. Wij zijn na dien tijd met vele bezwaren, welke den arbeid onzer zendelingen aldaar belemmeren, nog nader bekend geworden. De heidenen zijn er zeer aan hunne afgoderij gehecht, en de meesten der zoogenaamde Christenen weinig minder, zoodat zich bij allen veel afkeer van een waarachtig Christendom openbaart, hetwelk bijgeloof en zedeloosheid verzaakt. De oprigting van scholen wordt door de meeste opperhoofden opzettelijk tegengewerkt. En terwijl de zendelingen het Maleisch grondig moeten verstaan, dat door sommigen wordt gesproken, en waarin de Bijbel vertaald is en op deze eilanden wordt ingevoerd, zoo zijn zij tevens verplicht de bijzondere taal of tongval van elk dezer eilanden aan te leeren, om tot de meesten zonder tolk te kunnen spreken. Het ontbreekt ons echter niet aan hope, dat, bij volharding, onder den zegen Gods, deze zwaarigheden zullen overwonnen worden. Onze broeders

waren

waren in den laatsten tijd allen gezond, en, in weerwil der zwaarigheden, met lust en ijver werkzaam. Dit was ook onze godvruchtige broeder *Bär*, die op *MAKISSER*, reeds sedert het jaar 1825, met zeer geringe vrucht zijne krachten inspande, maar met den moed des geloofs en de trouwe volharding der liefde nog op vrucht blijft hopen, gelijk hij dan ook, aan het einde van 1829, in dat jaar toch iets meer meende gevorderd te zijn dan in het vorige. Ook den broederen *Höfker* op *MOA*, en *Heijmering* en *Luijke*, beide op *LETTIJ*, ontbrak het in den laatsten tijd niet aan bemoedigend uitzigt op vrucht in de toekomst. Broeder *Heijmering* verkondigde reeds aan de *Fettinezen* het evangelie in hunne eigene taal tot hunne groote blijdschap en verwondering, en was dus binnen den tijd van nog geene twee volle jaren, van welke nog eenige maanden van krankheid moeten worden afgetrokken, benevens het vroeger aangeleerde Maleisch, ook deze taal meester. Alle de broederen eindelijk schijnen ons toe met ijver en trouw werkzaam te zijn en in dien echten geest, waarbij geene bloot uitwendige, maar alleen hartelijke omhelzing des Christendoms, met afstand van ongerechtigheid, geacht wordt winst te zijn.

Onze Zendelingzuster *Angenieta van der Veer* verliet den 25sten November des vorigen jaars het

vaderland, om zich met broeder *Luijke* op LETTIE door den echt te verbinden en tevens aan zijn heilig werk deeltenemen. Broeder *Dommers*, nu op het eiland DAMME geplaatst, trad mede in den echt op AMBOINA, met Meisjvrouw van *Rijswijk*, wed. *Harras*. Zijne echtgenoot ving terstond op DAMME eene school voor meisjes aan, terwijl onze broeder veel minderen tegenstand vindt dan op MAKISSER, en op zijnen tegenwoordigen post met moed en hope bezig is. Broeder *Verhaag*, die eenigen tijd op MOA arbeidde, maar, na langdurige krankheid, ter herstelling zijner gezondheid, naar TIMOR vertrokken was, besloot den 6den Februarij 1830 zijn ontslag als Zendeling van ons genootschap te vragen. Hetzelve werd hem door bestuurderen op TIMOR gegeven, onder afwachting van onze goedkeuring, welke wij gemeend hebben niet te moeten weigeren.

Noemden wij het in het vorige jaar eene leniging onzer smart over het verlies van broeder *le Bruijn*, dat broeder *Terlinden* op TIMOR in zijne plaats mogt optreden, onze verwachting werd door dezen ijverigen zendeling geenszins teleurgesteld. Opvolger van den zaligen *le Bruijn* als leeraar der KOEPANGSCHE gemeente, als onze Zendeling en tevens als Medebestuurder en Voorzitter van ons Hulpgenootschap op TIMOR, is hij in deze

onderscheidene betrekkingen met wijs beleid en getrouwen ijver werkzaam. Zijne pogingen vinden op den duur de meestmogelijke ondersteuning bij den Resident *Hazaart* en deszelfs Zonen, en bij den Secretaris *Tielman*, die door belangrijke offeringen hunnen ijver voor de uitbreiding van het evangelie onder de heidenen aan den dag leggen. Niet weinig wordt hij aangemoedigd door de vruchten zijner prediking, welke hij beide onder Christenen en Heidenen, vooral onder de slaven, aanschouwen mag, gelijk onze Maandberigten daarvan onlangs eenige proeven mededeelden. Zijne hoop, om in de oprigting eener kweekschool van schoolonderwijzers uit de inboorlingen den varigen wensch van broeder *le Bruyn*, waarin hij zoozeer deelde, vervuld te zien, is voor het tegenwoordige geheel verdwenen. Met den levendigsten aandrang vraagt hij daarom uit Europa medehelpers, bepaaldelijk in het schoolonderwijs, en het smart ons, dat wij aan deze zijne begeerte tot dusver niet voldoen konden. Intusschen zien wij verlangend uit naar het berigt der aankomst van broeder *Douwes*, die, zoo wij hopen, het zij op TIMOR, het zij op het nabijgelegen ROTTI, zijne bestemming vinden zal.

Onze zendeling *Wentink* is te RIOUW op BINTANG niet geheel zonder vrucht werkzaam.

Indien eene inschrijving, daartoe ook in BATAVIA geopend, gunstig gevolg heeft gehad, is hij waarschijnlijk reeds bezig met het bouwen van eene kerk, die tot dusver te RIOUW ontbrak, waar eerst sedert weinige jaren een Nederlandsch établissement bestaat. Hij houdt zijn verblijf op een klein eiland, LOOS genaamd, zeer nabij RIOUW gelegen, zoodat hij zich daarheen kan begeven, zoo dikwijls zijne tegenwoordigheid daar gevorderd wordt. Door de welwillendheid van den Resident *Elout* werd dit eiland met de zich daar bevindende woning, alleen voor de teruggave van eenige gemaakte kosten, het eigendom van ons genootschap, terwijl onze zendeling door zijn verblijf aldaar in staat is gesteld, om heidensche kinderen, welke de ouders hem toevertrouwen, geheel onder zijn opzicht te nemen, en, onttrokken aan den invloed van vele verderfelijke voorbeelden, niet alleen te onderwijzen, maar ook Christelijk op te voeden. Wij hopen, dat onze broeder ook daarin gelukkig zal slagen, en alzoo de edelmoedigheid van den Heer *Elout* de beste vruchten zal dragen voor de zaak, welke hij met ons bevorderen wilde.

Van onzen zendeling *Gutzlaff* hebben wij geene latere tijding dan van December 1829. Hij bevond zich toen te MALAKKA, alwaar hij in het huwelijk is getreden met Mevrouw *Newell*, eene vrouw, gelijk wij ook van elders vernemen, die groote be-

bekwaamheid vereenigt met vurigen ijver voor de heilige zaak, aan welke haar echtgenoot zich geheel heeft toegewijd. Daar zij het Chineesch verstaat, zal zij onzen broeder ook in zijne pogingen ten nutte van dit volk kunnen behulpzaam zijn. Te MALAKKA hield broeder *Gutzlaff* zich bezig met het vertalen van kleine godsdienstige stukjes in het *Siameesch*. Hoe hij in deze zelfde taal reeds een aanzienlijk gedeelte der Heilige Schrift met behulp der inboorlingen heeft overgebracht, is u in onze Maandberigten medegedeeld, alwaar gij ook wel met belangstelling het uittreksel uit het Dagverhaal van dezen zendeling, en de daarin voorkomende proeven van zijnen arbeid onder de *Siamezen* zult gelezen hebben. Gij zaagt daar mede uit, hoe hij dien arbeid weldra hoopte te hervatten.

Ten laatste spreken wij u gaarne van onzen te SURINAME aan DE NIEKERIE geplaatsten zendeling *Wix*. De arbeid van dezen gaat aldaar in stilte gelukkig voort, en draagt, door Gods zegen, voor hem en ons verblijdende vruchten. Hij heeft zich wel te beklagen, dat nog op sommige plantaadjen het godsdienstige onderwijs den slaven onthouden wordt, en bij velen van derzelver meesters groote onverschilligheid heerscht omtrent het geestelijke welzijn dier ongelukkigen, wier lichamelijke welvaart en kracht hun alleen belang inboezemt; maar

onder de negers, welke zijn onderwijs genieten mogen, vindt hetzelfde bij velen ingang. Volgens zijnen laatsten brief, gedagteekend 30 April 1831, had hij weder op den 20sten Februarij aan 38 volwassenen met vrijmoedigheid den H. Doop toegediend. Toen in het begin des jaars van twee plantaadjen vrij wat negers waren weggelopen, klagende over strenge behandeling, had hij het genoeg gehad, dat niemand der gedoopten, en zelfs niet van hen, die zijne kerk bezoeken, aan deze ongeregeldeheid deelnam, ofschoon er velen van deze op die plantaadjen gevonden werden. Zijne negergemeente telt nu reeds 318 leden, en een beduidend aantal Doopkandidaten gaf hem het verblijdende uitzigt op nieuwe aanwinst.

De zes kweekelingen voor het zendelingswerk, welke wij in het vorige jaar u noemden, vertoeven nog onder ons, maar zullen waarschijnlijk in dit genootschapsjaar door ons kunnen worden afgezonden. Voor eenige maanden is mede een jongeling uit AMSTERDAM, die aldaar voorbereidend onderwijs ontvangen had, met name *J. Keijzer*, als kweekeling opgenomen.

Gelijk wij in goede verstandhouding blijven met onderscheidene Buitenlandsche Genootschappen, zoo sluiten wij ons vooral hoe langer hoe naau-

wer

wer aan het Bijbelgenootschap in ons Vaderland. Hetzelve ondersteunt gedurig, op de meest bereidwillige wijze en met milde hand, onze pogingen, en maakt met ons eene gemeene zaak door de bevordering van het onderwijs, ter plaatse waar onze zendelingen arbeiden.

Dit is ons des te meer verblijdend, naarmate onze Commissie, die Binnenlandsche berigten verzamelt, min gunstig verslag kan geven aangaande die algemeene deelneming aan onze pogingen, welke wij overal in ons Vaderland zoo zeer wenschten. Het getal der leden is hier en daar afnemende, ook ten gevolge van de ongunstige omstandigheden des tijds, en van vele zijden verheffen zich luide klagten over het verval der maandelijksche bidstonden. Met dat al mogen wij op eene enkele plaats meerdere medewerking genieten, en hebben die inzonderheid bij de afdeling, te ASSEN opgericht, dankbaar te erkennen, alwaar *veertien* predikanten als medewerkende leden de belangen van ons Genootschap voorstaan, en dezelve ook door het bijeenbrengen van eene aanzienlijke som uit hun midden bevorderden. — Zoo blijven ook onderscheidene vereenigingen onze kas door belangrijke bijdragen stijven, gelijk het *Hulpgenootschap onder de leden der herstelde evangelisch Luthersche*

ge

gemeente te AMSTERDAM, in welks algemeene vergadering, in de maand Maart l.l. gehouden, broeder *Jacobi* het woord voerde, — de vrouwen-hulpgenootschappen te AMSTERDAM, DORDRECHT, HOORN, MEDEMBLIK, MIDDELBURG, RIDDERKERK en ROTTERDAM, — als ook het Stuiversgenootschap, mede te AMSTERDAM gevestigd, hetwelk, in weerwil der ongunstige tijden, eene niet onaanzienlijke som gestort heeft. Te ROTTERDAM werden door twee ijverige zusters f 88. — bijeengebragt, gelijk ook te LEEUWARDEN door eenige vrouwen eene som werd ingezameld, meestal van zulke, die hare bijdragen van het door handen arbeid verkregene bespaard hadden.

Wij genoten ook weder eenige ondersteuning door erfmakingen, die aan ons Genootschap ten deel vielen. Onze Thesaurier ontving:

f 500. — van wijlen Mevrouw de weduwe *Ellinckhuijsen*, te AMSTERDAM, in het verslag des vorigen jaars reeds als gelegateerd vermeld, doch nu ontvangen.

50. — gelegateerd door wijlen Mevrouw *Geertje Feijes Kock*, te LEEUWARDEN.

f 200. — gelegateerd door wijlen Mevrouw
A. E. Lindeman, wed. *C. West-*
akker, te DELFT.

500. — gelegateerd door wijlen Mevrouw
Susanne Marguerite Cailleau, te
DOESBURG.

500. — gelegateerd door wijlen Mevrouw
N. N. te ROTTERDAM, welke uit-
drukkelijk begeerd heeft niet open-
lijk genoemd te worden.

500. — van wijlen Mevrouw de weduwe van
der Boon Mesch, geboren *Karsse-*
boom, te BORDRECHT.

400. — door het Klassikaal Bestuur van ROT-
TERDAM, als bijdrage uit het fonds
van Mevrouw *Lucia Hoffmann*.

Eindelijk de nalatenschap van *Chris-*
tiaan Frederik Roloff, te ZUT-
PHEN, door hem aan het Genoot-
schap togedacht, daar zijne be-
trekkingen in POMMEREN hem on-
be-

bekend waren, waarvan het beloop nog niet kan worden opgegeven.

Worden wij door zoodanige ondersteuning in staat gesteld, om onder de heidenen te blijven arbeiden, wij mogen op den duur, zoo wij vertrouwen, ook onder onze eigenelandgenooten den zegen des evangelies verbreiden. Inrigtingen van onderscheiden aard, welke daartoe strekken kunnen, door ons Genootschap aangeprezen en bevorderd, worden met meerderen of minderen ijver in stand gehouden. Van de kleine stukjes, door ons Genootschap uitgegeven, werden dit jaar *zeftienduizend eenhonderd en zeventig* verkocht en om niet uitgedeeld, en alzoo van dezelve ruim *tweeduizend* meer verspreid dan in het vorige jaar. Onze Commissie, tot het uitgeven van deze stukjes werkzaam, heeft wederom twee nieuwe het licht doen zien, het eerste getiteld: *Wie zijn, hier op aarde, de gelukkigste menschen?* het andere: *Gedenk te sterven.*

Dit laatste woord: *Gedenk te sterven!* kwam tot ons allen door den dood van eenige bestuurders onzes Genootschaps, met wier vermelding wij ons verslag besluiten. Wij verloren de broederen *C. van der Ven* en *W. G. van Doorne*, die zich beide warme voorstanders van de zaak

on-

onzes Genootschaps betoonden. Wij betreuren inzonderheid het voor ons, gelijk voor velen, gevoelige gemis van onzen hooggeschatten broeder *F. Smeer*. Gelijk in alle de deelen van zijnen uitgebreiden werkring, onderscheidde zich deze broeder ook als besturend lid des Genootschaps door groote getrouwheid en ijver. Met bezigheden overladen, wist hij echter den tijd te vinden, om in onderscheidene belangrijke Commissien werkzaam te zijn. Gretig nam hij vooral de gelegenheid te baat, welke uitgestrekte handelsbetrekkingen hem aanboden, zoowel, om de afreis van menigen zendeling, voor dezen gemakkelijk en genoegelijk, en voor het Genootschap weinig kostbaar, te maken, als om traktaatjes nittedeelen onder zeelieden. Bij het betreuren van hun gemis zegenen wij de nagedachtenis van deze getrouwe dienaren onzes Heeren. Wij wenschen vurig, dat velen met ons in hunne voetstappen treden, en door de liefde van Christus gedrongen worden, om tijd en krachten aan de uitbreiding zijnes rijks te wijden. Wij wenschen u allen, geliefde broeders en zusters! veel opgewektheid en getrouwheid, om voor die heilige zaak te bidden en te arbeiden. Moge daartoe ook dit ons verslag u hebben opgewekt, en de overtuiging, dat onze pogingen mede iets toebren-

brengen, om den eenigen naam, door welken wij moeten zalig worden, onder de menschen bekend te maken, u met volharding en toenemenden lust doen deelnemen aan het edelste en heiligste werk, in nederig en vast vertrouwen op den zegen des Allerhoogsten.

Onder het afdrukken van dit Berigt vernemen wij, dat onze broeder *Douwes*, den 17 November 1830, behouden op TIMOR is aangekomen.

B I J N. CORNEL,

Drukker van het gemelde Genootschap.